

“هو العلیم”

سخن سردبیر:

آموزش و پرورش دژ استوار پیشگیری از واماندگی‌های تحصیلی و کجروی‌های اجتماعی نوجوانان

آموزش و پرورش، سرمایه معنوی و گنجینه ماندگار آموزشی، فرهنگی و اجتماعی امروز و فردای هر جامعه است. به طور کلی، در همه جوامع جهانی، دکتترین، سیاست‌های کلی، برنامه‌های راهبردی، باورها و ارزش‌های کلان حاکمیت از طریق نظام تعلیم و تربیت رسمی کشور به خانواده‌ها انتقال می‌یابد. در این مهم، اصلی‌ترین نقش و رسالت خطیر بر عهده معلمان است، معلمانی که در جامعه اسلامی ایران، روزها و هفته‌ها و سال‌های متمادی در قریب به ۷۰۰ هزار کلاس درس، از پیش دبستانی و دبستان تا پایان متوسطه حضور می‌یابند و با بیش از ۱۵ میلیون کودک و نوجوان در تعامل و گفت‌وگو علمی و فرهنگی هستند.

بدون تردید، چنانچه حضور پویا و پرنانگیزه همه معلمان کشور در کلاس‌های درس، با بصیرت و تعهد، گشاده‌روی و صبوری، همدلی و حمایت، هدایت و نظارت متعهدانه و احساس خود ارزشمندی همراه باشد، شاهد شکوفایی نظام تعلیم و تربیت و رشد علمی و سلامت فکری و اخلاقی همه کودکان و نوجوانان خواهیم بود. اما هنگامی که درصد قابل توجهی از معلمان با نگرش‌های ناخوشایند اجتماعی با فقر انگیزشی، کم رغبتی، پریشانی فکری، نارضایتی شغلی و معیشتی و با تعارض روانی و اکراه در کلاس‌های درس حضور یابند، شاهد واماندگی تحصیلی روزافزون، احساس ناامنی درونی، تعارضات روانی کلافگی‌های فکری و نگرش‌های ناروای اجتماعی و بعضاً، رفتارهای تهاجمی و ضد اجتماعی جمع بسیاری از دانش‌آموزان به ویژه در مقطع متوسطه خواهیم بود!

متأسفانه، در یک نگاه ژرف، به سادگی در می‌یابیم که میزان واماندگی تحصیلی در دانش‌آموزان ما نسبت به بسیاری از کشورها فوق‌العاده چشمگیر است. به سخن دیگر افزون بر ۲۶ درصد از دانش‌آموزان در مناطق شهری و روستایی کشور، قبل از پایان دوره دبیرستان به دلایل گوناگون مدرسه را ترک می‌نمایند و عموماً، از چرخه نظارتی و هدایتی نظام تعلیم و تربیت خارج می‌شوند و با کمال تأسف جمع قابل توجهی از واماندگان تحصیلی به دور از حمایت و نظارت معلمان و مشاوران دلسوز دچار لغزش‌های فردی و کجروی‌های اجتماعی می‌شوند، به گونه‌ای که بیش از ۹۵ درصد نوجوانان مقیم کانون‌های اصلاح و تربیت در شهرهای مختلف ایران از واماندگان تحصیلی می‌باشند و البته، اکثر زندانیان بزرگسال با جرایم عمومی نیز سابقه واماندگی تحصیلی و تجربه حضور در کانون‌های اصلاح و تربیت را دارند. بی‌اشتهایی روانی و تعارضات درونی، اصلی‌ترین دلیل واماندگی تحصیلی و خروج زود هنگام از چرخه تعلیم و تربیت کشور می‌باشد. به عنوان مثال، در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۰ تعداد دانش‌آموزان پایه اول یک میلیون و ۲۴۰ هزار نفر بوده است و در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ تعداد دانش‌آموزان پایه دوازدهم

در سطح کشور ۹۱۴ هزار نفر اعلام شده است! یعنی در یک دوره ۱۲ ساله بیش از ۳۲۰ هزار دانش‌آموز، به‌ویژه در مقطع متوسطه قبل از پایان دوره دبیرستان زود هنگام از چرخه حمایتی و هدایتی و نظارتی تعلیم و تربیت کشور خارج شده‌اند. این عدد و رقم مستند آماری در ایران بسیار قابل تأمل می‌باشد، به عبارت دیگر، یک چهارم نوجوانان کشور به هر دلیلی قبل از اتمام دوره دبیرستان از چرخه نظارتی نظام تعلیم و تربیت کشور خارج شده‌اند و خروج زود هنگام از چرخه و چتر تعلیم و تربیت رسمی کشور می‌تواند درصد قابل توجهی از وامانگان را در معرض آسیب‌پذیری‌های فردی و اجتماعی قرار دهد. در همه کشورهای پیشرفته، مسوولیت هدایت و نظارت بر رفتار کودکان و نوجوانان سنین مدرسه، یعنی ۶ تا ۱۸ سال بر عهده وزارت آموزش و پرورش می‌باشد. بدیهی است، چنانچه بعضی از نوجوانان دختر یا پسر، قبل از ۱۸ سالگی بخواهند در محیط‌های مطلوب شغلی، مشغول کارهای هنری و فنی خدماتی شوند و یا دختر خانمی بخواهد ازدواج نماید چون در سنین دانش‌آموزی (School Age) می‌باشند، می‌بایست محل کارشان به عنوان کلاس حرفه‌ای ثبت و مورد نظارت مدام مشاوران آموزش و پرورش قرار گیرد و ازدواج دختران هم قبل از ۱۸ سالگی بایسته است با مشاورت مشاوران حاذق و مجرب آموزش و پرورش انجام پذیرد.

همه سخن این است که نظام تعلیم و تربیت رسمی کشور نیازمند حمایت اساسی است. نگاه نازل به وزارت خانه مهمی چون آموزش و پرورش پیامدهای ناخوشایند و آسیب‌زایی خواهد داشت اگر در آموزش و پرورش به گونه‌ای که سزاوار است هزینه نشود، ناگزیر باید چندین برابر آن در کلانتری‌ها، دادگاه‌ها و زندان‌های کشور هزینه شود! اگر ما نتوانیم از وجود افزون بر ۷۰۰ هزار معلم دل آرام، راضی و پرانگیزه، دلسوز و متعهد، هوشمند و خلاق با بیش‌ترین جاذبه شخصیتی و مهارت هدایتگری کودکان و نوجوانان در همه کلاس‌ها بهره مند شویم، یقیناً دچار خسران غیرقابل جبران خواهیم شد. همین است که برای پیشگیری از واماندگی‌های تحصیلی و آسیب‌پذیری‌های اجتماعی، رفتارهای تهاجمی و بعضاً ضد اجتماعی نوجوانان، بایسته است بیش‌ترین توجه را به معلمان دلسوز و متعهد داشته باشیم.

دکتر غلامعلی افروز

استاد ممتاز دانشگاه تهران